

Arantxa Erriondo, euskararen hauspo

1947, guraso eta anai-arrebekin

Emakume nekazina zen, alaia, tertulian aritzea
gustatzen zaien horietakoa.

Axun Ertzibengoa Aizpiolea

VII. Mariasun Landa sariak: emakumezkoen begirada onenari saria, 2017

Egoera zailen aurrean ez zen kikiltzen, ez horixe! Eta ideiak argi izan arren, bazekin desberdin pentsatzen zutenei entzuten. Umetan ezagutu zuen gerra, ondoren erbestea eta errepresioaren ondorioak, baina beti aurrera egin zuen, etsi gabe, baita zahartzaroan Parkinsona diagnostikatu ziotenean ere.

1925ean jaio zen, apirilaren 12an, Aberri Egun batez, Errenteriako Santxoenea kalean. Hijas de la Cruz ikas-

tetxean egin zituen lehen ikasketak. Familia abertzalea izaki, 1936an gerra zibila hasi zenean, aita gudariek lerratu eta gerrara joan zen, eta ondoren, hiru urte egin zituen preso. Gauzak horrela, Arantxa, hiru anai-arrebetan zaharrena izanik, gazte hasi zen lanean etxepean zuten Txoko tabernan.

Maitasunak eraginda, 1958an, bere bizimodua erabat aldatuko zuen erabakia hartu zuen. Patxi, senargaia,

erbestean zen arrazoi politikoak tarteko. Eta Arantxa ere, etxeko epeletik aldendu, bertan zituen erosotasuna eta egonkortasuna utzi, eta mugaz beste aldera joan zen soinean zuenarekin. 1958ko apirilaren 12an, bere urteurrenean, ezkondu ziren Biriatur.

Ondorengo 14 urteak latzak izan ziren: Frantziatik kanporatzeko arriskua, oinarrizko beharrak asetzeko sosik eza, eskubideen urratze etengabea, eta hizkuntza erabat arrotza. Souquet herrian errefuxiatu talde batek eginiko egurrezko txabola izan zuten lehenengo bizileku. Segidan: Lesperon, Morcens, Soumoulou, Espoey, eta Pau. Guztira 11 etxe pasa zituzten. Baina maitasunak harriak mugitzen omen ditu, eta egoera gordina izanik ere Arantxaren etxean ez zen afalosteko kantu saiorik eta barrerik falta. Hiru seme-alaba izan zituen, Sebas, Arantza eta Josu. Seme-alabek ez dute urte gogor haien oroitzapen tristerik. Etengabe etxez eta eskolaz aldatu behar izan zuten, eta ikasketak euskara ez zen hizkuntza arrotz batean egin; baina, hala ere, Arantxak jakin zuen haurrei poza, lasaitasuna eta ilusioa kutsatzen, eta une zailak jolasak bailiran aurkezten.

Egoera hark gainezka egin zuen Josu, seme gazteena, galtzearekin. Jaio eta hiru egunez amaren ondoan izan zen, osasuntsu. Baina erizain batek, ustez, garbitzeko eraman eta ez zuten gehiago ikusi. Gertaera

MIARRITZE. Erbestean, 1958.

ilun horren gainean emandako azalpenek ez zuten familia ase inondik ere. Bat-batean meningitisak jo eta hil omen zen haurra, eta kutsakorra zenez, ospitalak lehenbailehen lurperatu omen zuen. Ospitaletik atera eta hilobian lore sorta bat jartzera joan zirenean, ordea, ez zuten Josuren hilobirik aurkitu. Hobi komun batean lurperatu zutela esan zieten. Gertaera lazgarri hark Arantxarengan ireki zuen zauria ez zen inoiz itxi. Osasunez oso larri ibili zen ondorengo hilabeteetan. Azkenean, han etorkizunik ez zutela eta itzultzea erabaki zuten 1972ko apirilean. Hala ere, Josu oso presente egon da beti euren etxean. Egun, Arantxaren seme-alabak ikertzen ari dira; izan ere, Josurena haur lapurtuen kasu bat izan zela pentsatzeko zantzu argiak dituzte.

Frantziako bizipenek betiko aldatu zuten Arantxa. Pairatutako urraketek eta gizarte arrotz hartan bertakotu ezinak arrastoa utzi zion pentsaeran eta jokamoldean. Bere herri kuttunera itzulita sentsibilitate berezia erakutsi zuen etorkinei harrera egiteko garaian. Seme-alabak euskaraz heztea zen bere ilusioa, baina Orereta ikastolan tokirik ez eta eskola publikora bidali zituen. Garai hartan ez zegoen D eredurik ikastetxe publikoetan. Hau komeria! Erbestean frantsesez, eta herrian gaztelaniaz ikasi behar izan zuten. Kolpe latza izan zen Arantxarentzat. Baina horrek begibistan jarri zion hezkuntza arloan euskararen irakaskuntzan zegoen hutsunea, eta egoera hura konponbidean jartzeko lanean hasi zen buru-belarri. Zalapartarik gabe, halakoa baitzen bera, baina segi eta segi, harik eta helburua lortu arte.

80ko hamarkadan industrializazioak eta immigrazioak eragin zuzena izan zuten euskararen atzerakadan. Arantxa Oiarso Auzo Elkartean zebilen, eta hizkuntzaren problematikari ere heldu zion bertatik. Ikastetxeekin, Udalarekin, gainontzeko auzo elkarrekin, guztiekin hitz egin zuen. Batetik, auzo elkarrekin hasi ziren eskola orduetatik kanpo euskara eskolak antolatzen. Bestetik, ikastetxeekin bilera ugari egin zituzten hain beharrezkoa zen D eredia jar zezaten eskatzeko. Guraso elkarrekin kideak ere ez zituen ahaztu Arantxak; haien seme-alabak euskal gizartearen txertatuko baziren hizkuntzaz jabetzea garrantzitsua zela ulertarazteko ahalegin handia egin zuen. Baina hura guztia aurrera eramateko Udalaren inplikazioa ere beharrezkoa zen.

Hala, 1982an Euskara Batzordea sortu zen, Udalak eta herriko hainbat eragilek (EHE, Euskaltegia, auzo elkarteak...) osatua. Eta lanari ekin zion. 1984an auzo elkarte guztietan eskaini zituzten haurrentzako euskara eskolak. Lau edo bost urtez antolatu zituzten, ikastetxe publikoetan D ereduaz ezarri arte, eta urtero, 400-500 hurrek izena ematen zuten. Eskola haiek antolatzen aritu zen Arantxa urtea joan urtea etorri beste batzuekin batera.

Indarrak euskara arloan jarri bazituen ere, Orereta herri dinamikoa da, eta beste hainbat kontu ez ziren oharkabean pasa Arantxarentzat. Auzotarren kezkek, aldarrikapen sozialek, politikoez, presoen giza eskubi-deek, guztiek zuten tokia bere agendan, eta ahal zuen neurrian egiten zuen ekarpena. 1996an diagnostikatu zioten Parkinsona; hala ere, urte batzuz jarraitu zuen herri mugimenduan lanean.

Ez zuen sekula pentsatuko egindako lanagatik esker onik jasoko zuenik, baina 2003an Korrikak egin zion errekonozimendua. Oraindik zutik ibiltzeko gai zen, eta pozik, irribarretsu ikusi genuen lekukoa eramanez seme-alaba eta biloben babesean. Lau Haizetara Euskaltzaleon Topaguneak ere Ohorezko Bazkide izendatu zuen. 2012ko maiatzaren 25ean zendu zen, orduan ere zalapartarik gabe, eta irribarre batekin, seguru, Patxi zain zuela pentsatuz.

Aspaldi eskatu zidan barruak Arantxaren historia kontatzea, aspaldi. Eta hauxe, bere ekarpenari, nik jarritako hondar alea.

1973. Herrira itzuli ondoren, senarra eta seme-alabekin

2003, Korrika-ko lekukoa eramaten.

